

Izhaja
dvakrat na
mesec 1. in 15. dne
na celi poli.

ZORA

Časopis

za zabavo, znanost in umetnost.

Po pošti
celo leto 4 gl.,
pol leta 2 gld.
Za dijake in učitelje
celo leto
2 gld. 50 kr.

Štev. 12.

V Mariboru, 15. junija 1872.

Tečaj I.

Zabavni del.

Blaga osvéta.

(Povest.)

Spisal A. Ložan.

I.

Daleč po svetu slovi cerkniško jezero, ki je razlito na podnožji mogočnega Javornika, in po pravici se prišteva k čudežem sveta, ker tu se lové ribe, strelja divjačina, mnogo tisoč centov sena izvažajo prebivalci okolice in pasejo svoje črede na zeleni ravnini. Bregovi so ozalšani z lepim poljem in s prijaznimi vasmi. Nekoliko višje ko drugi kraji stoji trg Cerknica na podnožji strme Slivnice.

Tukaj stoji na griči v hladni senci sadnega drevja kmetska hišica. Pri vratih sedita na leseni klopi pomladansko nedeljo popoldne gospodar in gospodinja, ko že žareče solnee zabaja. Zamišljeno sedita tu, le kak zdihljaj postarane ženice predrami tihoto okolo njih.

„Kaj hočemo? — no, pomagati se ne more, izpregovori že malo osiveli Šimen, lastnik poslopja, tako je božja volja. Fant je mlad, krepak, se bode še marsikaj naučil po svetu. Videl bode, kako je drugod.“

„Oj, — bode se revež naučil, — bode, saj veš, kaj se pri vojakihi nauči; vse, le kaj dobrega ne.“

„Hentaj no, tako je, pomagaj si, če moreš, poprime zopet gospodar besedo, štirinajst let sem bil vojak, pa, hvala bogu, vendar me še ni konec. Videl sem kaj sveta, naučil sem se kaj.“

„Štirinajst let si bil vojak, reče Marjana, njegova žena, si pa bil štirinajstkrat v cerkvi? Bog

večni vedi kaj bo še z njim, kod bo še hodil, kod ga bodo preganjali po svetu. Počilo mi bo sree, zdi se mi, da ga ne bom nikdar več videla. Jutri pojdejo, si rekel?“

„Jutri odrine,“ potrdi Šimen.

„Na stare dni mi ga odtrgajo od srca, reče Marjana in globoko zdihne. Kam je neki šel, da ga ni še domu?“

„Saj veš, da je težko ločiti se od doma, reče Šimen, naj bo nekoliko pri fantih; pa saj gotovo kmalu pride.“

Tihota nastane nekoliko časa. Solnce se je že umaknilo, mrak se vlega čez zemljo in „večno luč“ je že odzvonilo. Zaslišijo se stopinje po vrtu in kmalu stoji pred njima: Jože, edini sin. Še večja bridkost navdaja rahlo čutečo mater. Pred seboj vidi ljubljenega otroka, ki ga je nosila pod srcem, ga v bolečinah rodila, ga dojila, zanj skrbela noč in dan, s sladko pesmico ga zazibala v mirno spanje, radovaje se nad nedolžnim obličjem ljubljenega angeljčka: zdaj pa ga vidi pred seboj izraščene, krepkega, čvrstega, najzalsgega mladeniča cele okrajine. Dobro srce in čista vest se bereta na obrazu, v pogledu črnih oči, ki se bliskajo ko biserji v solnčnih žarkih, vendar lije iz njih neka miloba, ki ga dela priljubnega vsacemu. On je veselje in upanje staršev, življenje stare matere. A nemila osoda se ne da preprostiti, loči te, ki jih je zvezala narava. Pa tudi čvrstemu vojaku, ki je, lahko se reče, jok skoraj pozabil, se vlijó solze, ko mora zapustiti mater, ki jo tako presrečno ljubi, kakor je le v stani ljubiti otrok. Vedno hladneje postaja, zato se umaknejo v sobo in začnô se pogovarjati, saj o tej uri, o bridki

uri slovesa, si imajo največ povedati svoji. Mati ga opominja, naj ne pozabi na boga in na dom, solze ji zapirajo besede in razodevajo materine čute, oče pa mu pripoveduje dogodbe iz vojaških let: kako se je tej, kako oni nevarnosti ognil, daje mu poduke: kako naj se vede pri tem ali onem delu, kako v teh, kako v onih zadevah. Hitro mine ura za uro.

Pa tudi v uri slovesa ne pozabi ljubeec ljubimke. Spomni se Jože preljuje Minke in iz nove rane mu krvavi srce. Tedaj pravi staršem: Vi veste, kako čista je najina ljubezen, kako srčno ljubim Minko. Priporočam vam jo zdaj, ko mene ne bode tukaj, tolažite jo, ko bi preveč tógovala. Nesrečen rad posluša nesrečnega. Lepši dnevi pa se bodo vrnili, kadar se vrnem jaz, srečni boste vi in midva. Pustite me pa, da se poslovim tudi od nje.

Kdo bi hotel popisovati jok in stok matere in očetove zdihe. Premehko je Jožetovo srce, da bi mogel gledati bridkost staršev. Poljubi jih, poda jim roko in hitrega koraka odide po vrtu. Še jim zakliče, ko se že izgubi v temoti drevja: z bogom! ljubi starši, z bogom! potem krene na levo, gre čez ozko brv proti hiši, ki stoji nedaleč od brega. Petje zasliši, obstoji, — posluša. „Oj Minkin glas je to, kdo ga ne bi poznal, ta mili, ko zvon doneči glas“. Korake pospeši in res jo najde pod košato lipo. Vedela je, da bode prišel in ga pričakovala. „Pozdravljena bodi, ljuba Minka. Daleč pojdem od domačije, ne bodeva se videla kmalu. Prej ko trikrat leto preteče, pa mislim, da se zopet povrnem nazaj. Vem da ti bo kak zapeljivec nastavljal mreže, pa spominjaj se mene, misli, da sem pri tebi in premagala boš gotovo vsako skušnjavo“.

„Ah, kako bi mogla družega ljubiti! Sramovati bi se morala vsacemu pogledati v oči, sramovati se dobrodejnega solnea, mile lune, ki naji je tolikokrat obsevala vtopljen v sladkem razkošji ljubezni. Grenka in tóžna je res ločitev, pa — —“ solze ji zalijo oči, kakor jutranja rosa močijo prsi ljubčeve. Kdo bi se dal potolažiti v taki osodi?

„Bog te obvaruj Minka, ostani zdrava in zvesta“, reče Jože.

„Zdrav hođi, bog naj te spremlja po vseh potih“. Stisneta si roko, se poljubita, potem pa ločita. —

Jože gre na cesto, in dobi tu nekaj fantov. Drugi dan se odpravijo na pot k armadi.

II.

Jožetovi in Minkini starši so si bili jako

dobri, ker so poznali čisto ljubezen svojih otrok. Sošli so se v nedeljo popoldne po Jožetovem odhodu v krčmi pri mesarji, saj zlata vinska kapljica je lek bolnemu srcu, in kdaj bi jo užival kmetič, ki se trudi od zore do večera, če ne v nedeljo, blagi dan počitka? Se ve da pravega veselja ni med njimi; kdo bi se mogel veseliti po izgubi najljubšega? Vendar si nekoliko omami skeleče rane z močjo trtnega sadu. Še več piveev je v sobi. Na dveh vendar se nehoté oko naj bolj prijemlje, ki sedita sama pri mizi. Takoj se jima vidi, da nista Cerkljana. Mlajši okolo 20 let star mladeneč, lepe rasti, nežnega obličja, belih rok, je sin Rafaela Bandini-a, oskrbnika planinskega gradu, ki se večkrat pripelje v Cerknico; drugi bolj zarujavelega obraza, širokih pleč, s sivo sukno, zarobljeno z zelenim trakom, je pa njegov sluga, ki ga navadno spremlja. Ko bi kdo piveev razumel laški, lahko bi slišal mladeničeve besede: „To je angelj, ki tóguje po izgubljenem raji“, kajti, kadar pride govornica na Jožeta se ne more Minka zdržati solzà, in marsikaka kapljica, čista ko najčistejši demant, se zmeša z zlatom vinske kaplje. Zamaknen gleda mladenič devico, in večkrat šepče s slugo. Tako je preteklo popoldne. Razšli so se potem vsak na svoj dom, in tudi ta dva se vrneta domu. Mnogokrat že je prvlje bil prišel mladenič v trg, mnogokrat je videl krasno devico: vedno bolj se mu je vtisnila v srce njena podoba, dokler se je zadnjič vrnil domu — bolnega srcà.

III.

Pretekli so tedni, a kako je ves spremenjen čvrsti veseli Matteo! Kako se je predrugačil! Rudečica mu ni več razlita po licih prejšnjega veselja in jasnosti ne vidiš več na obrazu, zatemnele so v solzah svitle modre oči, ogne se vsake veselice, če je le mogoče. Naj rajše je sam, in kadar ga najdeš v sobi, vselej je vtopljen globoko v mislih. Up in strah se bojujeta v njegovem srcu, da ne more uživati sladkega miru; čudne misli mu blódiyo po glavi: „kaj, ko bi izvedel oče, da jo ljubim, tako neizrečeno ljubim, njo, ki je priprostega stanu“? Ko bi mu dejal, da bo moja soprôga? Zasmehoval bi me, in ko ne bi odjenjal, gotovo bi srd premagal očetovske čute, da bi me dal daleč na Laško, na njegov dom, kjer ne bi nikdar več videl milega obličja — ali ko bi se mu zoperstavljal, me celo ne bi hotel spoznati za sina misleč: moja kri se ne bo mešala s krvjo surovega kmeta“. Tako premišljuje mnogokrat, pa zopet druga misel se mu vrine v glavo: „Saj ima očetovsko srce, k njemu

pojdem, noge mu močim solzami, prosil bodem ga, oj milo ga bodem prosil, kakor zna človek prositi, in gotovo me bode vslišal, se mene usmilil, saj nema kamenja v prsih“. Te in enake misli mu rojijo po glavi, ko sedi naslonjen na divanu in težke boje bojuje njegova duša.

Koraki, ki se začujejo v prvi sobi ga predramijo. Vrata se odpró, v sobo stopi mož v črni sukaji, ki bi se mu prisodilo 50 leti; a ni jih še izpolnil, nemila osoda ga je potlačila do tal, kar obraz že na prvi pogled razodeva. Postave je velike in suhe, lica so upadena, oči naznanjajo, da so se mnogo noči kopale v solzah. Ta mož je Alfredo, Matteoov učenik.

„Dober dan gospodič, ste že zopet tako zamišljeni, tako klaverni? Kako ste se spremenili! Povejte mi vendar, kaj vam tako teži sree, razodejte mi vse bridkosti, ki vam kalé veselje mladih let — o, vse odkrite resničnemu prijatelju!“

„Čemu Vam bom pravil to“, mu z zdihljejem odgovori Matteo, „saj mi ne znate pomagati.“

„Ne znam pomagati? morda pa vendar. Prijatelj, mnogo ran sem že ozdravil, menim, da bom tudi to“, mu zaupljivo odgovori učenik.

„Te ne bodete nikdar.“

„Nesrečni mladenič, ki vam tako zgodaj nemil oblak zakriva solnce mladostnega veselja.“

Alfredo postane jako nemiren. Črv se je tudi njemu zbudil zopet, in jame zopet grizti rano, ki je jedva jenjala krvaveti.

„Ah!“ vzdihne globoko, „tako mlad, pa tako nesrečen“.

„Tako mlad, pa tako nesrečen“, za njim pravi mladenič, „kje imate zdravilo mojim ranam?“

„Le zate ga ni, za druge vse“, reče Alfredo in pusti Mattea, gre v drugo sobo in plače. Minutih let grenek spomin se mu zopet oživi.

Mladenič ga ni slišal, kedaj je šel ven. „Alfredo!“ zakliče a vse je tiho — „ga ni tukaj? kam je šel? zakaj je šel tako hitro od mene, le denes tako hitro. Oj, kako je bil čuden; kako so se mu zabliskale oči, kako je postajal vedno nemirnejši — pa zakaj vse to?“ — Molči in misli. — „Se tako udeležuje moje osode? Ali ljubi? je ljubil? Misli, kam me vodite? Jeli je moja ljubezen pregreha? Ne, ne, moja ljubezen je čista, je sveta, ni pregreha, ljubezen je z nebes“. Hitro vstane s stola in odide na vrt, vedno govoreč: moja ljubezen je čista, je sveta ljubezen.

IV.

Zadnje žarke razliva solnce črez bližnje goré. Mil vetrič veje in ziblje krasne cvetice na vrtu, ko bi jih hotel zazibati v sladko spanje,

lahno šumljanje zbuja na drevji, ko bi jim hotel zapeti kakor skrbna mati pri zibeli ljubljenege angeljčka. Ptič si že išče prenočišča, in ko ga je našel, čaka, da bi se skrilo za gore žarno solnce, da bi potem umaknil glavico pod peruti. V vrtno hišico, ki jo opleta gost bršlin, namešan z mnogimi cveti, pride Matteo, a samotno je v njej; samoto pa najbolj ljubi bridkosti napolneno sree, saj zanj ni veselja v hrumu sveta, v največjem in najoživljenejšem mestu se misli sredi puščave. Prazno in mrtvo je srce, če pogreša svojega solnea. — Na klop se vsede, upre se na mizo in gleda ven po krasnem vrtu. Spomni se otročjih let, tistih srečnih dni, ko je trgjal rožice, jih v senci košatega drevesa spletal v venec, in ga potem nesel v naročje ljubljene matere, ki jo že hladni grob pokriva. Zdaj pa je vse mrtvo zanj. Še sedi in premišljuje, ko pride Alfredo, ki se navadno sprehaja proti noči po vrtu.

„Glejte Alfredo“, pravi Matteo učeniku, ki je stopil na vhod hišice, glejte, kako lepo žarno solnce zahaja, tako umira junak na bojnem polji za domovino. Ah premlad sem še, da bi si mogel iskati bojnega venca pri zastavi mogočnega vladarja“.

„Prišel bode tudi vam še čas, da boste opasali sabljo in si pribojevali slave“, mu odgovori Alfredo, „ako pa boste našli v slavi mir — ne vem“.

Iskreno mu odgovori mladenič: „Mir in slava se najmeta tam, kjer se bliskajo sablje, kjer žvižgajo krogle — in med milijoni bo ena menda tudi zame“.

„Le strašljivec si želi smrti, nikdar ne junak“, reče s poudarkom Alfredo. „In zakaj take besede? Hočete na delu obupati prej ko ste ga začeli? Kdor se srčno bojuje, bo venčan. Vam bo morda milejša osoda ko je bila meni“ — sam pri sebi: „kaj sem rekel, izdal sem se sam?“

„Meni bo milejša osoda ko je bila Vam? povejte, govorite“, hitro reče mladenič.

„Preveč sem rekel, pa kar je rečeno, je rečeno. Kar še ni zvedel nihče, povem Vam, prvo in najžalostnejšo dogodbo svojega življenja. Čujte in obžalujte me!“ Stopi v bajtico, se vsede in tako pripoveduje:

„Povedal sem Vam bil že, da sem doma iz laškega mesta Verone, kjer je bil moj ranjki oče premožen mestjan. Tamkaj mi je zasijalo prvo solnce vednosti, in prvi žarek ljubezni mi je takrat obsvetil srce. Imel je namreč neki plemenitaš zraven nas hčer, s katero sva si že otroka igrala, in tako je z nama vzrastla ljubezen, da sva

se ljubila ko otroka ene matere, nevedevši kateri naji zato. Dovršil sem bil že latinske šole, in takrat sem še le izvedel, kaj naju tako močno veže. V vseučilišče sem bil že stopil in namenil se učiti prava. Najlepša doba se nama začne, v sladkih sanjah ljubezni, res prazne sanje so bile, ki so zginile ko pene na morji, v sladkih sanjah so nama tekle najlepše, najsrečnejše ure. Kdaj je ljubitelj srečnejši, ko takrat, kadar sloni na prsih ljubimke? Kmalu se pa stemni jasno, veselo nebo. Kakor gromonosni oblaki, ki se pripodé od morja ko črne pošasti, pridnemu kmetu v enem trenutku uničijo vso nado zlatu polnega klasja, kadar vsujejo nanj pogubljivo točo: tako je bila uničena vsa nada najne sreče. Nekega pomladanskega dne, kdaj ravno ne vem, saj boljše je pozabiti dan nesreče, ko ga imeti v spominu, — pride plemenitnik iz nekega gradu, in od tistega dne je nisem videl več. Izvedel sem potem, da mu je bila obljubljena že od prej, in prišel je čas, ko jo je vzel. Nikdar več nisem slišal o njej, ne vprašal, kje je; bolje je, da ne vem kraja, ki hrani moje gorjé. Premišljeval nisem dolgo, kaj mi je storiti. Zame nje ni bilo več, z njo pa je šel ves svet.

Zapustil sem domači kraj, in dolgo krožil po svetu, dokler nisem v Vašej hiši službe našel.

„Je pa za zmirom izgubljena? Je nikdar več ne dobite? vpraša skrbno mladenič.

„Za zmirom zame“.

„Torej na veke izgubljena! Dajte mi svet, kako naj si pomagam“.

„Ako Vam je osoda sovražna, ne pomagajo sveti, ako ne, Vam bo svetovala ljubezen, ona je najboljša vodnica po trnjevih potih“, mu zaupno odgovori Alfredo.

„Prepuščen sem torej sam sebi. Sam sejal, sam žel. Prav! Umakniva se gospod, nočni vetrovi so mrzli, pojdiva v sobo“.

Alfredo pokima, molčè gresta z vrta vsak v svojo sobo. Kakor žejnemu brez vodé, kakor Sibircu v afrikanskih puščavah, kakor Zamoreu v sibirskih ravninah, tako hude so nočne ure ljubečemu, ki ne vè, ali ga ljubi deva, ali zametava. Očesa ne zatisne Matteo celo noč, vedno premišljuje, kako bi prišel do nje.

V.

V nekem bregu strme Slivnice stoji v goščavi lesovja cerkvica sv. Miklavža, kakor jo narod imenuje, kjer je večkrat v letu sv. maša. Bila je tudi to jesen. Pobožna Minka tudi gre tja, da bi molila za svoje in za Jožeta, ki je zdaj že bog ve kje. Poklekne in pobožno moli, angelji nosijo

njene molitve k stolu vsemogočnega. Maša je končana in ljudje gredo iz cerkve. Pri vratih začuje besede: „Ljubim te, neizrečeno te ljubim“. Ko bi demona spustil v njo, jej jame vreti kri, kajti beseda „ljubim te“ izrečena od koga drugega kot od Jožeta ali matere, jej je strup, ki kviri srčno kri. Ne ozre se, le hitro gre, da vse ljudi prehití, ne sliši pozdrava ne vprašanja, kam tako hiti? in ko je že daleč pred njimi se še le ozre, a za seboj zagleda Mattea, ki jo je, prej zaostavši, zopet dohitel, in jej neprestano sledi, on namreč jej je bil zašepetal te besede na uho — zdaj jo prime za roko, jih zopet ponovi, to da glasneje, saj sta sama, vendar tudi zdaj ne dobi odgovora, Minka le neprestano beži ko splašena srna, in še le pri trgu se oprósti spremljevalca, ki krene na drugo stran. Prišedši domu odpahne duri in se vsede na stol. Sopéča začne klicati mater. Marjana hitro prihiti iz druge sobe in pravi: „Si že doma? Kaj ti je, da si tako preplašena? zakaj tako dihtiš? kako me prestrašiš! Povej, kaj se ti je zgodilo, govori!“

„Oj mati, kaj se je zgodilo, ne upam si pripovedovati“.

„Povej, ljuba Minka, vse mi povej, ne zakrivaj mi nič“.

„Maša je bila končana — začne pripovedovati, — vsi gremo iz cerkve. Tam se neka zlobna usta približajo mojim ušesom, in — začula sem glas, mati ne jezite se nad menoj, glas: ljubim te, neizrečeno te ljubim. Oj Jože, uresničile so se tvoje besede, a tudi jaz bom spolnila obljubo“.

„Poznaš pa tega, ki je to rekel?“ hitro vpraša mati.

„Neki gospodič, ne od tod, kdo pa je, ne vem“.

„Ne bodi zato tako preplašena, pusti vse v nemar“.

„Čujte mati, čujte dalje, pripoveduje Minka, ko se je že nekoliko oddahnila. Sledi mi potem od cerkve skoraj do trga, me prime za roko, in ravno tiste besede ponavlja. Skoraj do trga me spremlja, oj, kaj porekô ljudje, kako se morem drzniti, stopiti na cesto!“

„Ljubo jagnje, reče Marjana, kaj ti rekô? Te mar ne poznajo, kakošna si? Ne bodi tako strašljiva, ne brigaj se za to“.

Hčerine besede: „neki gospodič“, nikakor ne gredo materi iz glave. Misli si: Ko bi vendar moja hči več postala ko kmetica. Res da je Jože zal fant, priden, skrben, a kmet je vendar le kmet. Kako srečna pa bi bila, ko bi jo kdaj videla na strani gospoda. Že same misli me nav-

dajajo z nekako radostjo, kaj še potem, ko bi se uresničilo to, kar so zdaj le prazne sanje!

Drugi dan izve Marjana, da je bil ta gospodič Matteo, sin oskrbnika planinskega gradu gospoda Rafaela Bandinia.

Preteklo je nekaj dni, pa nihče ni več omenil te dogodbe. Lepega jesenskega dne sedite pri oknu in šivate, ko obrne Marjana pogovor na Mattea.

„Veš že, kdo je bil tisti mladenič, ki ti je na dan sv. Šimona razodel svojo ljubezen?“

„Ne vem, odgovori nejevoljno Minka, zakaj me spominjate tega, kar bi najrajše pozabila?“

„Vedeti vendar moraš, kdo te ljubi, reče mati smeja se, bil je oskrbnikov sin iz planinskega gradu — ta te ljubi!“

„Naj ljubi ali ne, malo mi mar, v mojem srcu je samo Jože, a nihče ga nebo izpodrinil. Zanj le živim“, resno odgovori Minka.

„Prenagla ne bodi, ljuba hči! Ali si gotova, da je še živ, da ga še ni požrla krogla? Koga ljubiš, ako je padel? Ljubo jagnje, ne greni si življenja. Ne išči reči, o katerih ne veš, ali so še, ali niso več na svetu. Poprimi se tega, kar je gotovo. Glej moja golobičica, tak gospod, sin tako premožnega moža ti ponuja srce in gotovo kmalu tudi roko, saj njegov oče je že jako obnemogel, kako lahko postaneš še srečna. Akoravno pa pride Jože nazaj in te vzame v zakon, kaj boš? Uboga kmetica boš, ki se boš morala truditi noč in dan, in kaj boš imela od tega? Nič! Poglej, kako nebeško življenje se ti pa odpre v hladni sobici pri Matteu, tako se imenuje! In jaz bom, ko mi bodo že opešale moči, prišla lahko k tebi in v miru doživela svoje dni, radovaje se nad tvojimi otročiči. Kako srečna boš ti in jaz! Vzemi, kar ti sreča z obema rokama ponuja“. —

„Oj mati, koliko praznih besedi! Ako je padel ljubi moj, ah, bom gotovo tudi jaz kmalu izdihnila svojo dušico za njim, saj brez njega je prazen ves svet. V palačah ne iščem sreče, saj tam je ljubezen neznana, doma je le poželjivost. V najmanjši kôči bodeva uživala, ako se vrne nazaj, najsrečnejše ure. Le pri njem bom uživala nebesa, le — pri mojem Jožetu. Njemu le živim, ako je pa umrl on, je z njim umrl za me ves svet“. —

„Oj kam si zabredla, ljuba hči? to ni ljubezen, kar tu govoriš, to je norost. Resničen je pregovor, ki pravi: mladost je norost. Bila sem tudi dekle, a nikdar nisem bila tako neumno vneta

za fanta. Ranjcega Toneta, tvojega očeta, bog mu daj dobro —“

„In večna luč naj mu sveti“, pristavi Minka.

„Ranjcega tvojega očeta, nadaljuje Marjana, sem imela res rada, zato ker sem vedela, da me bode vzela. Spoznala boš tudi ti, da ti prav svetujem a morda bode že prepozno“.

„Ne zaupajte mi tako malo, vendar vem, kaj delam, saj sem že dvadeset let stara“.

„Eh dvadeset let, to ravno so tista leta, ko deklički najraje noré — — Minka, vari se, vari, ne zametuj sveta starih ljudi, sveta stare matere“.

Obe molčite in šivate, dokler mati zopet tiho predrami s pogovorom:

„Včeraj je bil nekdo iz grada —“

„Že zopet od grada, nevoljno pravi hči, prosim vas, molčite mi vendar o tem“.

„Potrpi malo, saj ne veš, kaj pride, reče Marjana. Z grada je bil nekdo pri nas, ki je povedal, da je tam služba prazna, rekel je tudi, da bi tebe radi tam imeli. Ubogaj me vsaj tukaj, vstopi v službo, prav bo zate in zame“.

„Kjer so voleje, ni dobro jagnetom hoditi na pašo, če je tudi velika. Ni to res mati!“ reče Minka, in bistro mater pogleda.

„Kako jo znaš zasoliti! — Ne boj se, tam so dobri ljudje, plačo boš imela tudi dobro, marsikaj se boš naučila, da boš laglje živela na svetu — — —“ še bi rada nekaj povedala, kar ji naj bolj teži srce, a boji se, da ne bi Minke zopet zdražila.

Odreči ne more vsega materi blagočuteča Minka, saj jo ljubi, zato vpraša: „Kdaj pa se mora služba nastopiti“.

„Čem prej, tem bolje, odgovori mati, ako hočeš precej ta teden“.

„Ako vas ne bi tako ljubila, v resnici vam povem, da ne bi storila tudi tega, pa dolžnost otrok je starše ubogati“.

„Prav je tako, draga golobica. Videla boš, da si storila prav, da si me ubogala“.

„Drugi teden pojdem, te dni si bom še vse vravnala, odgovori Minka, a mati, ako bo kaj napak — —“

„Nič, nič“, pravi Marjana.

Med pripravljanjem in pranjem hitro preteklo dnevi; Minka gre v grad. (Konec prih.)

Meščenje Napoleona III.

Na cesti od Genfa v lepo dolino Chamouni najde potnik med Cluse-om in Sallanche-om čudovito parmo (grotte) Balma. Nad Arvo, ki skoz dolino teče, se ta parma razteza sedem sto stopinj v gorovje. Ko od vhoda parme obiskovalec pride kakošnih četrsto korakov naprej, se pred njim odpre brezdno enako štepihu, in sliši se šumot podzemeljske vode, katera rova v njegovi globičini.

Nekega letnega dne 1833, so prišli trije Francozi pred to parmo. Sardinska vlada jo je dala v najem nekej vdovi, ki je imela edino pravico potnike v parmo peljati. Mlada deklica bila je jej pomočnica, in ta je, ko po navadi, tudi takrat te tri mlade može v parmo spremila. Kratko po tem pride drug potnik s svojim služabnikom k parmi. Ker so še oni trije bili v dupli, morala je najemnica vdova sama ga v parmo voditi.

Ko so ti trije mladi moževi namenili parmo zapustiti, ponudi jim deklica bukve, v katere so se tuje zapisovali, ker pri vstopu je na to pozabila. Eden iz med njih, kateremu sta druga dva posebno spoštovanje skazovala, reče, da tega ne stori, pregleduje prav radovedno vpisana imena, jih nekoliko na glas bere in se šali čez marsikatero opazko, ki so jih parmini obiskovalci načrkali. Vendar ko njegovo oko poslednje narnovejše ime zagleda, se mu lice zarudi, in ko deklica na vprašanje, jeli se še ta tujec, ki je zadnji v bukvah zapisan, v dupli znajde, reče, da še je v parmi, se je vidila na njegovem obličji jeza in srditost. Sicer so ga ti trije Francozi bili v parmi srečali, ali pri blešči bakelj ne spoznali, nego se samo smejali črez njega na glas, kako je francoščino tolkel.

Potna tovarša se sedaj tudi mlademu bližata, in v bukve polukata, in vsi trije se gledajo osupneno, da deklica ni mogla zapaziti, jeli dobro ali hudo mislijo.

Naglo prvi zopet bukve v roke vzame in reče:

„Bog nam ga je izročil, da naj se pokori za svojo malovrednost!“ „Nad njega!“ zakričita druga dva, in vsi trije planejo zopet v parmo nazaj iztrgaje dekletu bakljo. V svoji naglici so se ob pečinah do krvavega zbutnoli. Mladó dekcle je bilo vse prestrašeno, in ni ničesar dobrega slutilo. Vendar skoro zopet nazaj pridejo, ker so se bali, da se kje v duplini ne zmotijo, in so prisilili dekcle jim biti za voditeljico.

Prehodili so več kotov, a niso mogli takoj

potnika najti, dokler jim ni njegov glas oznanil, kje se znajde. Koj dirjajo naprej, dekcle na stran porinejo, in napadnejo tujca.

Krič in na pomoč klicanje, razlega se do ušes deklice, ona hitro dirja za njimi, in ko jih dojde, vidi, kako so ti trije Francozi tujca za koler držali, ga sem in tje vlačili, med tem ko je služebnik tujčev po vsem životu trepetaje milosti prosil za svojega gospoda.

„V brezdno ž njim, v brezdno ž njim!“ klical je narimenitniši med njimi, in njegova tovarša vlekla sta nesrečneža — proč sunivša služebnika — h globokemu brezdnu.

Z močjo obupnosti branil se je nesrečnež, in vpiral se ob kamenje, svoje krvave roke raztezaje proti ženama, ali vse zastonj. Slednji bile ste od straha celo oslabelede in proti trem mladim močnim moževom star možek ni mogel nič opraviti. Tako je bil pred brezdno postavljen.

Vidivši grozoviti prepad je prosil može, naj mu prizanesejo, ali ta prošnja še je njihovo srditost le pomnožila.

„Nič vreden rabelj!“ so kričali, ti nisi imel usmiljenja s svojo klavno žertvo, črna duša, sedaj tudi usmiljenja ne pričakuj od nas“.

Po teh besedah ga vzdignejo in njegovo truplo je viselo nad prepodom. Ta strahoviti prizor je dal najemnici parme moč in pogum. Skoči med je, zgrabi noge nesrečneža, in kliče: „Milost, milost, moja gospoda! milost vsaj za me! Vi me storite nesrečno, in spravite ob moj kruh!“ To izgovorivša se vrže na tla, in debele solze so rosile iz njenih oces.

Njena pomočnica se vrže kraj nje na tla, in tudi prosi milosti. Naj so pomagale prošnje in solze žen, ki so napadavce ganile, ali so hotli le samo nesrečnega tujca prestrašiti, — Francozi odjenjajo, in truplo nesrečneža zopet od brezdna potegnejo.

„Dobro, naj si bo“, so mu rekli po kratkem posvetovanji, ali ti moraš kaznen prestati, ki je vredna tvoje hudobnosti. „Pojdi!“ Potem so ga zopet peljali pred vhod parmin. Revež je bil v pomilovanja vrednem položaji. Obleka je bila raztrgana, lice in roke s krvjo pokrite, oči so ostrmele, in jedva se je mogel na nogah držati.

Ženi ste sledili blede in trepetajoči neznajoči, kaj še se bode vse zgodilo.

Ko pred vhod parmin pridejo, prisilijo tujca pred mizo, na kateri je knjiga za vpisovanje imen ležala, pokleknoti.

Znovič je mislil, da bode njegova poslednja ura.

„Malopridnež!“ rekli so mu, „mi te obsodimo svoje ničvredno imé takaj iz bukev izbrisati, katere so skoz nje onečastene“.

Tujec je hotel pero vzeti, da prebriše svoje ime. —

„Ne, ne!“ kričal je narimenitniši te trojice, „ne tako; s svojim jezikom moraš ime svoje izlizati!“

Vendar on se je branil, in je le ubogal, ko so gospodje siloma njegovo glavo k bukvam priklonili. Potem so ga pahnili iz parme.

Trije ti napadavci, so parmo zapustili neimenovavši svojih imen. Mlado dekle je vendar v

gostilnici popraševalo, in zvedlo, da je tisti dan se v gostilnici mudil edini mož z dvema tovaršema, ki se je v tujčevske bukve zapisal z imenom: Louis Bonaparte,

Na pol izbrisano ime pa je bilo Hudson Lowe-vo, slabo slavljenege varuha in jetničarja Napoleona I. na sv. helenskem otoku, ki je s svojo trdosrčnostjo še dosti pretiral ukaze vlade angležke, in si tako bridko sovražtvo cesarjevo in njegove zlahte pridobil, in po vsem svetu v slab glas prišel.

Iz Angležkega preložil D. T.

Oddel za znanost.

Odlomek iz spisa: *)

„Vажnost ustnega slovstva (tradicionalne literature) kot izvirnik basnoslovju (mythogiji).“

Spisal dr. G. Krek.

Opomba bralcem „Zore“ gledé celega spisa. Cela razprava je nastala iz mojih akademičnih predavanj, katera sem kolikor je trebalo predrugačil, vzlasti oziraje se na poznejše izišla raziskavanja na polji primerjavnega bajeslovja sploh in slovanskega posebej. V prvem oddelku mi je bila naloga slušatelje vpeljati na razna pota razkladanja mythov in to s početka, da se je jelo o tem predmetu racijonalno misliti, pa do denešnjega dné, ko se je že utrdil nazor primerjavnega raziskavanja mythov, nazor, edino ugajajoči sedanjim zahtevam vednosti. Drugemu oddelku pa je bil namen, seznaniti slušatelje z bitjem primerjavnega raziskavanja mythov, vzlasti kolikor se more pri tem rabiti vrh družega gradiva tudi narodno blago, kojega oddelek ima poleg druge kulturno-zgodovinske vrednosti tudi neprecenljivo lastnost, posvetiti v sicer temna svetišča, odpirajoča nam tajnosti bogočastja naših prededov. Hotel sem tem potem naše vseučiliščne dijake izpodbujati k marljivemu nabiranju narodnih slovstvenih, v ustnem sporočilu živéih ostankov, kar storiti se mi je zdelo ravno tako primerno kakor potrebno. Primerno se mi je to zdelo, ker imajo še oni, ktere sem ogovarjal v svojem predavanji, tako rekoč ključ do narodovega srca in tedaj tudi narod brez bojzljivosti ž njimi občuje, ker so kri njegove krvi in rokavno tudi med njim živé ter imajo prilóžnost ga opazo-

*) Ta članek nam je že bil od veleučenege g. pisatelja poslan meseca sušča, a ker še v tiskarnici grške in cyrilske črke niso bile vse razpoložene, nismo ga mogli preje natisnóti dati. Upamo, da nam čestiti naš so-delavec tega zakasnenja ne bode zameril, ker ni uredništvo tega zakasnenja krivo, temué notranje tiskarniške razmére.

Uredn.

vati v togi in radosti ter ž njim občevaje osvojiti si tudi njegove, od roda v rod podedovane bisere dušnega imenja. Marljivim nabiranjem tega dušnega blaga vtegnemo po časi stvariti poslopje, sebi na čast, národu v slavo in učenosti v napredek. A tudi potrebno se mi je zdelo na to opomniti, da se otme vse, kar je poginu ostalo, kajti vsak poznejši zarod od prejšnjega veliko manje ohrani narodnih pesmi, pripovedek, pregovorov i. t. d. Vzlasti v tej dobi, ko brzi hlapón hiti od kraja v kraj ter národ z národom soznanja, ko novi vzori in preustrojeno družinsko in državno življenje starinski živelj iz spomina silijo, ko celó neka nazivo-omika stare običaje, starinske pesmi, pripovedke in sploh národno blago nekako bahato od strani pogleduje, je vsekako treba, da se atmó prej ko prej poginu, ki jim preti. — Da je ravno pri nas opomina k nabiranju narodnega blaga treba, se ne bode čudil, ki pomisli, kako smo v tem, kakor v marsikaterem drugem oziru za našimi sorodnimi slovanskimi brati zaostali. Ako je bila in znabiti bode moja razprava uzrok, da se vsaj nekaj teh svetinj pogubljenju reši, je svoj namen čisto dosegla. — Kakor nekđaj iz kathedre, klíčem zdaj vsacemu, komur je te imenitne stvari mar, tedaj tudi bralcem „Zore“: „сберёте избыткы, укрупъ, да не погыбнетъ ништоже.“ (evang. ostrom. ioan. 6, 12.)

Ako opazujemo pozornim očesom razvoj na obraženosti človeške, nam ne bóde težko se prepričati, da hodita jezik in myth posebno v poštev. Brez darú jezika, domovine našega mišljenja, čutil in medsobnega sporazumljenja ter glavnega sredstva omiki bi se ne mogli povzdigniti nad živali, bi ne bili, kar smo, bi ne bili, kar smo le po jeziku postali. Zató so pa že stari národi svoj govor v velikih čislih imeli in ga imamo tudi mi tem bolje, čem natančnejšé vemo, da se le po njem čutimo samostojno celoto, članove iste rodbine in da nehamo narod biti, ako nas ne veže več duševna vez jezika. V staroindijskih védah je jezik božanstvo, kojemu na čast so se pesmi

slagale, in stari Grki so o jeziku začeli zgodaj pre-mišljevat in ga ni med njimi moderca (filosofa) po glasu, ki bi se ne bil tudi s tem velevažnim predmetom pečal.

Ne manje od jezika so se pa zanimali tudi za verstvo in myth, kar nam bode kasneje natančnije razložiti, kajti zanimivo in podučno je uvedeti njihove in kesnejših nazore o mythih, predno nam je pogledati način tolmačenja stoječega na temelji, po sedanji vednosti zahtevanem.

Najpreje se nam je izjaviti o pomenu besede $\mu\acute{\upsilon}\theta\omicron\varsigma$, opazujočim kaj nam etymologija o njej razjasne. Misliti nam je na koren $m\acute{u}$ = zvoněti, govoriti, kar je stranska oblika za staroindijski kor. $m\acute{a}$, kamor sodi tudi staroslov. $m\acute{y}mati$, $m\acute{y}mlja$ gr. $\mu\acute{\upsilon}\rho\acute{\iota}\varsigma\omega$, $\mu\acute{\upsilon}\rho\acute{\iota}\varsigma\omega$ in dr. Iz korenike $m\acute{u}$ izpeljani $\mu\acute{\upsilon}\theta\omicron\varsigma$ je prvotno = beseda, govor, — ali beseda si je osvojila kot imé ali pridevek bistvenost. (pr. Fick vergleichendes Wörterbuch der indogerm. Sprachen, 2. Aufl. pg. 151. 386). To čisto ugaja nazoru, kega so imeli arijski národi v predzgodovinskem času o mythičnih bitjih, kajti še le kasneje so si mislili natorne prikazni, katerim je bil dal človek svoje imé, kot božanstva, kar je bilo sovsem nasproti prvobitnemu mišljenju človeškemu. Tako si je n. pr. stari Grk v besedi $\eta\acute{\omega}\varsigma$ mislil samo zaznamovanje za natorno prikazen temote, a še le kasneje mu je bila osebljena bitje, krasna boginja, soproga umirajočega dneva = Tithona (prim. M. Müller: Vorlesungen über die Wissenschaft der Sprache I. pg. 10, 2. Aufl.) Gori navedeni pomen $\mu\acute{\upsilon}\theta\omicron\varsigma$ je tudi glavni in navadni pri starogrških piscih in le polagoma se je pri njih izcimil pomén, ki ga n. pr. zdaj mi s to besedo strinjamo in ktere-ga je imel tudi Platon v svojem Faidru 254 D in drugi v smislu.

Staroslovenščina nam za besedo $\mu\acute{\upsilon}\theta\omicron\varsigma$ v drugem njenem pomenu ni mogla boljšega izraza ohraniti, nego je $basn\acute{y}$, kor. staroind. $bh\acute{a}$, zend. $b\acute{a}$, gršk. $\varphi\alpha$ = splendere, kamor sodi tudi pomnožena korenika $bh\acute{a}s$ v istem pomenu, in se oddaljeno smé gledé vzajemnosti pojmov lesem staviti tudi $bha\acute{s}$ = loqui. Starosl. kor. ba strinja, kakor nam spričuje glagol bajati, v vsem tri pojme: loqui, incantare in mederi, koji pojmi so si gledé prvotnih razmér društvenega stanja v nekaki zvezi, kajti primitivno starinsko zdravljenje je vzlasti obstajalo v tem, da je mrmral zdravnik vsakovrstna zarotovanja, o katerih je bilo ljudstvo prepričano, da imajo zdravilne moči v sebi, — vražã, ki je nekako še denes v nekterih primerljajih v našem národu vkoreninjena. — K tej koreniki prirastel je suffix: $sn\acute{y}$, identičen s suffixom staroind. ni , starosl. ny , in nastala je beseda $basn\acute{y}$, kakor $p\acute{e}sn\acute{y}$ iz kor. $p\acute{e}$ + suff. $sn\acute{y}$; tedaj ni treba misliti pri izpeljavi na kor. $bh\acute{a}s$, tem manje, ker ima tudi párs. suff. sn v besedah n. pr. $kunesn$ = actio, $manesn$ = cogitatio od kor. kun , man . (pr. Miklosich: die Bildung der Nomina im Altslov. §. 52; Fr. Spiegel: Grammatik der Pársissprache, §. 85 sq.) Da strinja beseda več pojmov, ki se nam na prvi mah ne zdé združljivi, je v jeziku naravna stvar in se vjema slo-

vanščina tudi pri tej koreniki s sorodnimi jeziki, kajti ne le besedam, kakor: staroind. $bh\acute{a}mas$, $bh\acute{a}nus$, zd. $b\acute{a}nu$, $b\acute{a}ma$, gr. $\varphi\acute{\omega}\varsigma$, $\varphi\acute{\alpha}\nu\acute{\omicron}\varsigma$ je $bh\acute{a}$, in sicer v njegovem gori povedanem pomenu = lucere korenika, ampak nahajamo jo tudi v besedah n. pr.: staroind. $bh\acute{a}n$ = loqui, gr. $\varphi\acute{\alpha}\beta\theta\omega$, $\varphi\eta\mu\acute{\iota}$, $\varphi\acute{\alpha}\tau\acute{\iota}\varsigma$, $\varphi\eta\mu\eta$, lat. $f\acute{a}ri$, $f\acute{a}ma$, $f\acute{a}bula$, kar zopet kaže, da sta se strinjala pojma sveteti in govorniti, kar nam je še denes razumljivo in sami časi rabimo konkretni izraz posvetiti, dasi imamo govornjenje, dokazovanje s živo besedo v smislu. (G. Curtius: Grundzüge d. griech. Etymologie, 3. Aufl., pg. 267., 268; Pott: Etym. Forschungen auf dem Gebiete d. indog. Sprachen, 2. Aufl. 2. Theil, 2. Abth., pg. 262; — z ozirom na zelo razraščeno kor. v staroind. je še primeriti: radices linguae sanscritae ser. N. L. Westergaard ter: dictionaire classique sanscrit. français par E. Burnouf na dotičnih mestih.) $Basn\acute{y}$ je bilo že našim prededom $\mu\acute{\upsilon}\theta\omicron\varsigma$, fabula pa $\mu\acute{\alpha}\rho\acute{\iota}\epsilon\acute{\iota}\alpha$ incantatio; $basnosloviti$ jim je bilo $\mu\acute{\alpha}\theta\omicron\lambda\omicron\gamma\epsilon\acute{\iota}\nu$, fabulari, $basnoslov\acute{y}$ $\mu\acute{\alpha}\theta\omicron\lambda\omicron\gamma\omicron\varsigma$, mythologus in $basnoslovije$ $\mu\acute{\alpha}\theta\omicron\lambda\omicron\gamma\acute{\iota}\alpha$, mythologia (Miklosich op. cit. s. v.) Tedaj smemo, ako nas je volja in se ne držimo v tehničnih izrazih rajše praktičnejšega in od najomikanejših národov rabljenega načela za mythologijo vzeti domači, že v staroslovenščini poverjeni izraz: $basnoslovje$.

I. Zgodovina tolmačenja mythov. 1. Grki do Kr. rojstva. [Glavni izvirniki za naslednji oddelek in večji del za celo prvo poglavje: K. O. Müller: Prolegomena zu einer wissensch. Mythologie 1825; Petersen: griech. Myth. 1864; Gerhard: griech. Mythol. 1854; M. Müller: Vorlesungen über die Wiss. der Sprache 2. Serie 1866; Ščepkin\acute{y}: $ob\acute{y}$ istočnikah\acute{y} i formah\acute{y} russkago $basnoslovja$ 1859; M. Bréal: Hercule et Cacus etude de myth. comparée 1863; G. W. Cox: the mythology of the aryan nations 1870. Manjše razprave navajam vmes.

Že gori je bilo omenjeno, da so Grki počeli rano misliti o verstvu in mythu, se vè da le o svojem, kajti enostran nazor o drugih národih, ktere so barbare imenovali, je stare Grke oviral v primerjavnem raziskavanju jezika, kakor tudi mytha, in je še le krščanstvo storilo prvi korak uglajenju poti, po kateri hodi sedanje primerjavno jezikoznanstvo in $basnoslovje$. Natoro svojih mythov pa so jeli rano pre-mišljevat in so že njihovi najstari moderci imena božanstev rabili, da so natorne moči živejše zaznamovali. Sicer jim je bil predmet s prva jako nejasen, in sta si mislila n. pr. Apollodor ($\mu\acute{\alpha}\theta\omicron\iota\chi\acute{\alpha}$) in Dionysij ($\chi\acute{\alpha}\lambda\lambda\omicron\varsigma$ $\mu\acute{\alpha}\theta\omicron\iota\chi\acute{\omicron}\varsigma$) v besedi $\mu\acute{\alpha}\theta\omicron\varsigma$ množino pripovedek, obsegajočih dejanja in osodo osebnih bitij, ki so zastopala predzgodovinsko dobo grške zemlje, v kojem nazoru že ugledamo kesnejši evhemerizem. Da tû še ni sledû istinitih nazorov, ampak se mora vse sukati v čisto zunanjem, bistvenosti ne dotikajočem mnenji, je lahko sprevideti.

Početek učenejšega tolmačenja mythov je pa vendar tudi precej rano opaziti in je v ozki zvezi z razlaganjem tako imenovanih Homerovih pesmi. V tem oziru so R h e g i j e u T h e a g e n u (živ. v

6. stol. pr. Kr.), prvemu razlagovalcu Homerovemu, stari bogovi etične allegorije: Arej-nespamet (ἄφροσύνη), Afroditá = poželjivost (ἐπιθυμία), Athena = razumnost (φρόνησις) in dr. Istega načela se drži tudi Demokrit Abderčan in Anaxagor Klazomenec, dasi je o zadnjem tudi opomniti, ka je v razlaganji mythov po etično-allegoričnem načelu došel do fizičnega in mu je bilo solnce, mesec in zvezde ognjeno kamenje. Njegov prijatelj, Lampsačan Metrodor je ta nazor toliko razširil, da ga je imel za veljavnega ne le za božanstva, ampak tudi za heroje (junake), ki imajo v pesništvu vsacega nadarjenega naroda veliko ulogo. To tolmačenje je sila važno, kajti primerjavno raziskavanje mythov je do dobra dokazalo, kako resnično je Metrodorovo mnenje, katero je se vè da le nekako divinando uganil, a ne z razlogi utrdil. Ako n. pr. mi denes smemo trditi, da nam ni le v Perunu, Svarogu, Dažbogu . . . ampak tudi v Iliji Muromci, junaku Tugarinu in obilo drugih videti osebljene natorne prikazni, nam je dostaviti, da je prav za prav vtemelitelj temu trdenju že Metrodor. Tako on trdi čisto razločno, da Agamemnon ni druga nego vzduh (Ἀγαμέμνονα τὸν αἰθέρα Μητροδόωρος εἶπεν ἀλληγορικῶς Hesych. sub v.). —

Sicer v grškem modroznanstvu pred Sokratom v tem oziru ni dosti spomina vrednega. K večemu bi nam bilo še zabelježiti, da je med sofisti Prodik, predhodnik Sokratov, ozirom basnoslovja mislil, da je človek imel vse za bogove, kar mu je koristilo, tako solnce in mesec, kakor studence in reke; kruh = Démêtra, vino = Dionyzij, ogenj = Hefaist . . .

Sokratovo, Platonovo in Aristotelovo moderstvo je po celem svojem stvoru tako, da je v njem basnoslovje, kolikor ga pride sploh v poštev, etičnega značaja. Sokratov učence Antisthen nam v mnogih izgledih dokazuje, da so bila božanstva osebljeni npravni vzori, etične allegorije, in Platon je sovrag vsakemu mythu, ki je količkaj v protislovji z npravnostjo (de republ. II. c. 12). Sploh pa nemajo Sokrat, Platon in Aristotel v zgodovini razlaganja mythov posebno odličnega imena, čemur se nikdo ne čudi, ki pozna nekoliko natenčnije njihova modroznanska načela. — Tem važniši so pa tu pridružniki stoicizma in epikureizma.

Nazor stoikov smemo simbolični (pripodobni) imenovati, ki je iskal svoje primere vzlasi v natori, — dasi imamo dosti razlogov trditi, ka poleg tega tudi etično tolmačenje ni bilo izključeno. Naj veljavniši med njimi so: Zenon (v delu: προβλήματα Ὀμηρικά) Kleanth (περὶ θεῶν ter: περὶ γιγάντων) in Hrisipp (περὶ θεῶν), ki nam sicer niso nudili cele sisteme basnoslovja, iz kojih spisov se pa prav lahko sodi, da so mythe svojega naroda imeli za posledico oboženja natornih moči in prikazni. Zên jim je bil vzduh, kakor Hefaist ogenj, Posejdon morje in ulaga, Apollon solnce, Artemida mesec in dr.

Ako je stoicizem videl v mythu natorno simboliko, je pa po epikureizmu v njem ohr-

njena apotheozá zgodovine, koje načelo je obširno skušal dokazati Evhemer Messaneec, vrstnik makedonskega kralja Kassandra. Ta nazor se navadno evhemerizem imenuje. Dobil je bil prè Evhemer na otoku Panhaji v indijskem morji, na zlatem stebru v svetišči Zêna Trifylija nekakove napise, ktere je razložil v zgodovinsko-modroznanskem romanu: ἱερά ἀναγραφή poimenovanem. Po omenjenih napisih so neki grški bogovi bili ljudje: kralji, junaci, moderci, ktere so po smrti njihovi deželani v vednem spominu ohranili in jim nenavadne časti skazovali. — Po tem razlaganji so božanstva v pravem pomenu besede čisto nemogoča in Evhemer, ki sploh ná-nja ni veroval, je hotel v svojem delu bogotajstvo (atheizem) takisto dejanjsko dokazati, da je razglasil bogove za navadne ljudi, da jim je tedaj vzel vse, kar bi je vtegnolo za vzvišena bitja storevati, odkazavši jim za bivališče zemljo ter je pahnivši iz nadzemeljskega svetišča, v katerem bivajoče si jih je ljudstvo mislilo. Da bi svoje mnenje tudi v navadnem umu bolje udomačil, je celó skušal odločno zaznamovati kraje, kjer so še ohranjeni grobovi teh nazivo-bogov, in bi bil n. pr. Zên v Knossu pokopan.

Evhemerizem je bil kmalu pridobil mnogo njegovcev in česar ni bil Evhemer sam zasledil, skušali so nasledniki njegovemu uku dostaviti. Keneje se je bilo to načelo tako udomačilo, da so vse čeznatorne in čudovite prikazni v njegovem smislu razlagali. Tako so imeli Aiola za starega, v vremenskem proroštvu posebno izvedenega mornarja, Atlanta za velikega zvezdogleda (astronoma), Cyklope za pleme v Siciliji bivajočih divjakov i. t. d. V očigled tacemu ravnanju se ni čuditi, da so cerkveni učeni, kakor Avgustin, Laktancij in dr., grško in rimsko verstvo pobijaje, ravno na to slabost kazali, češ, da grški in rimski bogovi niso bogovi, ampak ljudje, med bogove prištetí.

Vendar je tudi v noveji dobi evhemerizem v velikem čisli in ga je bil ponovil Jean Leclerc (Johannes clericus) v knjigi: de arte critica I. 1695 natisnenem. Njemu je Promethej peloponešk kralj, Taitar podzemeljska ječa in dr., — a rad izpeljuje bogove tudi iz hebrejskega, kar je pozneje pri nekterih posebno veljavno in priljubljeno postalo. Čisti evhemerizem si je bil osvojil abbé Antoine Banier in ga je skušal dokazati v knjigah: explication historique des fables Paris 1711, pa: mythologie ou les fables expliquées Paris 1738—40, kojih nakana je: dokazati, da v mythih ne smemo druga iskati, nego oddelek zgodovinskih spomenikov najstarših časov. Atlant, z nebom na plečih, mu je nekov kralj, ki se je na globu zvezdoznanstva vadal, povest o Minotavru in Pasifaji ga spominja dragovanja, katero je imela kretska kraljica z nekim kapitanom, — in več tacih stvari, ki niso dosti manj prisiljene, kakor one, ki hoté dokazati v basnoslovji spomenike iz hebrejskega svetega pisma, kar so skušali med drugimi vzlasi Voss (de theologia gentili et physiologia christiana, sive de origine et progressu idolatriae Amsterdam

1642, 1668), Sam. Bochar d (geographia sacra 1646), Huet (demonstratio evangelica Paris 1672), J. G. Michaelis: de Abrahamo et Isaaco a Graecis in Hyrieum et Orionem conversis (bibl. histor. theol. phil. 6. 1), Mirus (Fabeln, welche der leidige Satan aus den Schriften alten und neuen Testaments gemacht Leipzig 1720). Voss ima Saturna, Jana in Prometheja za Adama, Neptuna za Jafeta. Huet navaja za istinitost sv. pisma star. zak. domneli dokaz, da je starinsko basnoslovje, ne le grško ampak tudi družih narodov izsposojeno iz raznih tipov sv. pisma (petitio principii). On vidi v Apollonu, Vulkanu, Orfeji, Minu, Evandru, Serapidu, Zoroastru in mnogo družih ravno tako Mozesa, kakor v obilici ženskih basnosl. tipih sestro mu Miriamo. — Med Angleži ima ta biblični evhemerizem še denes nekaj redkih in sicer bistrournih zagovornikov. Tako smatra Gladstone, izvrsten poznavalec in razsojevalec Homerovih pesmi, grško basnoslovje za motno podobo zgodovine Judov in se enacega mnenja drži drug učen Anglež, F. A. Paley, kteremu se tudi bistrournost ne dá tajiti, ki se je pa v basnoslovji v enako nesrečno idejo zaletel, kakor n. pr. Jan Kollár v starinarstvu, razglasivši stanovnike nekdanje Italije povprek za Slovane . . . . .

Iz navedenega se dá povzeti, da je bil način tolmačiti mythe v Grkih troj: ethični, simbolični, oziroma fizični in zgodovinski. Precej zgodaj utemeljeni, so ostali edino merodajni tudi naslednjim grškim pisateljem, ki so se z basnoslovjem ukvarjali in ga ni med njimi, ki bil samostojen nazor utemelil in se ne odločil za eden ali drugi ravno omenjenih. Sploh pa hodijo zdaj le še Aleksandrinci v poštev. Ker je vsak nazor tolmačenja mythov v ozki zvezi z filozofičnimi raziskavanji, Aleksandrinci pa niti ednega modrea po glasu ne zmorejo, je precej naravno, da tudi niso stvarili ničesa, kar bi nas vtegnolo zanimati. Dasi so v mnogih oddelkih vednosti veliko spomina vrednega dognali (prim. imena Theofrast, Eratosthen, Herofil, Ptolomaj, Arhimed, Evklid, Aristarh, Zenodot, Hipparh in več dr.) jih je, bi djal, v basnoslovji sama kompilacija in parafraza brez samostojnega mišljenja in globlje razumnosti predmeta. . . .

Kulturohistorične stvari.

Plemenitaš stare Poljske.

(Po Jaroši Bejti spisal Lavosl. Gorénjec. — Podgoričan.)
(Konec.)

„Mieszaniny obyczajowe l. 1841. r. pišó: „Damon ima ta stanovit „principium“, da nabere vselej, kolikor največ more, robe v skladnicah in prodajalnicah, plača pa z gotovimi novci — kolikor najmenj more. Poper, modrilo za perilo in vso drugo drobnjav, srebrne posode, srebrno pomizje, svilen nitnino — vse to kupi na upanje. A družbe, v katerih je z vsem plemstvom vred, nje-

govo prijateljstvo s plemstvom — to mu je čudovito vspešno v kupovanji. Šafnagel, da-si nekaj slutí, ne brani se takej barantiji, zato ne, ker zna, da mu privadi mladost, ki ga ima za Mentora. Žid pa še rajši daje na upanje, kajti židovska lehkovernost in baretijska drzovitost je znana; celó „kacape“*) poljski plemenitaš prevari časi. Zató ima toliko dolga v Berdičevu, ali ves ta dolg mu ne prizadevlje ni najmanjše skrbi. Če ga prodajalec v svojej prodajalnici opomni na dolg, lahko ga pogovori, ko ga povabi k sebi na dom in dan odloči, kedaj bode imel novce, — a o tej priliki zopet kaj novega, kaj potrebnega izbere za dom; ko trgovec pride odločenega dné, če je krščan, prijazno ga pogosti, do dobrega napoji in „ad feliciora tempora“ odpravi s čem malim; — če pa je Žid, odpravi ga s čemer koli, večkrat mu prodade kak gospodarstven užitek, ki ga je popreje prodal uže dvema drugima kupcema, naposled pa še kaj izpuli iz lehkovernega Žida.

Časi se pripeti, da se več upnikov ob enem snide pri njem; taki pot je vselej ali bolan, ali pa jim dade glas, da ga ni doma, in pobegne na vrt, kder se skrrije v bučelnjak ali kam drugam. Plemenitaški dolgovi mu ne belijo prehudo glave, koliko menj pa še trgovski! A ko ga naposled mine strpnost, posebno, ko mu Žid neče ničesar več upati, temuč trpkega srca terja ga, postavi se mu po robi z vso plemenitaško resnostjo: „A galganie jakis!**) v mojej hiši, pa se upaš napadati me?! jaz te naučim kozje molitvice, da bodeš znal, s kom govoriš!“ In ko ga kosmato ošteje in opsuje, izžene ga iz doma, njegov gospodar (ekonom) pa izbrea iz vasi.

Vse njegovo prizadetje — to je to, kako in kde bi grabil novce; le s tem se zmerom pečajo njegove misli, skrbi pa nima ni najmanjše, kako in kedaj novce vrne upnikom. Njegove lisičnosti moč je tako silna: dokler se mu do céla ne posečijo vse nakane, da si s popolnoma nenavnimi posredki pomaga do vresničbe svojih namer. Ker pozna vse okolnosti in razmere treh gubernij, s kratka: slehernega plemenitaša, ne le imenja, temuč tudi njegovo nravnost, njegove slabosti, njegove navade, njegove potrebe — s čudovito spretnostjo in čudovito lahko vrši svoje zvitosti. Primeri se n. pr. kakov naden najem; rad bi polastil se ga, pa nima potrebne istine; ali kaj? posodi mu jo ta ali ta imovit plemenitaš, da mu na hvalo pomore o važnej zadevi v uredu državnega zaklada, ki mu obeta sto tisoč dobička; prevzame torej najem, a oddade ga Židu, — in zopet ima novce za veselo življenje najmenje nekoliko nedelj. Ali pa, da bi napolnil mošnjo, kakega bogatega mladeniča lisičeje zvabi h karbanu, ki je na posebnem glasu: tam ga oderó do poslednjega groša, a njegova je tretjina zaločenega plena. Zopet ima novce, mladeničev oča mu je celó hvaležen, zato, ker sinu ni pustil še globljeje

*) Tako Ukrajinci psujó Moskvičane; v tem spisu pa ta beseda pomenja bradate moskovske kupce. Moskvičanje ali Vělikorusi za tega delj pa Malorusie pitajo s „Chacholi“.

**) Galgan je rabelj.

seči v igro, kajti ubogi okanjenec je sam poprosil očeta, da bi plačal dolgove, klečal je pred očetom in omečil ga — z Damonovim posredstvom, — kar razodel se je, kako je zagazil, ker ni bil poslušen Damonovemu nasvetu, naj se ne loti „d'abelka“ (hazard), naj rajši s sestrama igra kastelana, ali pa kostka z domačim gosp. duhovnom. — A gleda, tu je zopet neka druga kost! Grofica Povabnička bi se po vsej sili rada razpočila s svojim soprogom, kajti general Ostrohrotow, mlad, zal, bogat in strastno zaljubljen v njo, ta jo sili na to. Damon neče zamuditi te nadne prilike. Grof mu je dosti dober, grofica pa, če prav ga ni nikoli posebno čestila še, vendar je znal dobrihati se jej: ozdravil jej je psička, da ni več kašljal, in iz Odese je vsako leto prinesel jej šest menje nego dvanajst stekleničic Meškega balzama. A ker zna, da tudi grof ne ljubi kaj dosti svoje soproge, in da mu je le do tega, da mu ne bi nje veno (mitgift) splavalo po vodi, torej jima je na veliko hvalo pomogel, da sta se oba razporočila. Ali največ dobička je imel sam, kajti grof mu je dal sreberno pomizje, grofica prstan iz svetlina, general mu je posodil štiri tisoč nakaznih rubljev, na katere je Damon dal zavezno pismo (reverz) na tenkem papirji, ki pa je grofica imela ga za „papilote“ in ki je lilijeve senci krasil jej. General, srečen svojega zakona prvi mesec, obiskal je s svojo lepo soprogo Damona, zato da je še enkrat zahvalil se mu za svojo srečo.

Odkritosrčni „hospodar“ je povabil vse sosedstvo — in generala in generalko počestil s slovesnim balom; pa se z generalom ni najslabjše pobotal, kajti kupil je bil od njega šestdeset zavrženih polkovih konj, vsakega za dve sto in pet nakaznih rubljev, ki jih odšteje, kadar-si bodi. Ker pa ni vsak dan praznik ter ne cvete zmérom taka sreča, kedar torej ni nikogar, da bi kar neutegoma dal novce, prodáde žganje, ki ga ni še skuhal, — pšenico, ki še ne zna, kde in kodi jo vseje. Polovico novcev je uže vzel za žganje in pšenico, pobota je gotova, pa kaj zatò, naj se pod nosom Žid obriše za žganje in pšenico; Damona le to skrbi, kako bi pripljenjene novce najprijetnejše zavžil.

Če ugoden veter vleče Damonu, živi tako, kakor gospod, kratkočasi sebe in druge, ima štiri sto poslušnikov, pa baba se, kakor bi jih imel štiri tisoč. Ali kaj? — starost se bliža in sreča se ga huje in huje boji. Žena ni več tako omladna, dobičkarije ne more več uganjati z njo. Prinesla mu je sicer sto tisoč, ali uže pred dvema letoma se je morala prepisati na mnoge moževe dolgove. Prvosednik, ki mu je tako ugajal, zvrstil se je z drugim, in njegov nastopnik se nekako huđuje na-nj; o dražbah ni več nikakoršnega dobička, prijatelji so se uže naveličali pomagati, trgovci pa tudi ne ugajajo in ne upajo več ni toliko, da bi oči nasmetil si človek. O mar menite, da je Damona obupnost trla v tako žalostnih okoliščinah; da je svoje domače življenje premenil — kakor koli; da je boljši — a ni več tako zapravljiv? še zmerom je stari grešnik: dragotina, bliščoba,

to mu je neogibno potrebno, torej mora biti obema veren ali pa — umreti. Gleda ga, sopeset je vesel: šnila mu je v glavo srečna misel, da svojim upnikom dolgove povrne, nikar ne zamerite, besedi, s pasjim smradom, da-si je mnogo njih od sodbe dobilo moč do njega, da na boben dajo mu imenje; da ga smejo rubiti in vedigabog, kaj še. Pa izvrši svoj načrt tako razmerno, da bi mu zavidal ga lahko kak izkušén vojevoda. Dosle se je njegova sleparija pokazala samo tam pa tam, le posamezno, le trenutno, samo časi pa časi, zdaj pa vre povsodi, vre ognjeno, vre klasiški. Žena ga goni k sodbi, ker je bil prisilil jo, da se je prepisala na njegove dolgove, in zahteva (reklamuje) očiščenje svojega vena. Vena je bilo sto tisoč, ali s pohišjem, s priboljškom, z reformacijo *) in dožitnino vred je vsega gotovo trikrat sto tisoč. Damon skrivoma zna, kako važna mu je soproga, a Damonka to svojo važnost očito podpira s solzami, z uklanjanjem, z vreoščem, s svojimi hčerimi, katerih se starejše znajo smehljati ljubeznjivo tako, kakor se smeja ruđečkasti popki. Mej upniki je mnogo imovitih ljudi, ki se ne treso iz skrbi, ali jim dolžnik vrne ali ne, saj uže dolgo časa čakajo, kedaj izvedó, da so izgubili posojilo; tem upnikom ni na misel ne pride, da bi Damonu posodili še kaj, — da bi se, kakor prislovica pravi, ščuka v blatu ogledavala. Ker se Damon zmerom in uže od nekedaj boji, ka upniki jemó pritiskati ga, za tega delj je svoje dragocenejše imenje skrnil v varno zavetje v svojem domu, a vendar mu te imovine del lajša in hladi okolnosti; z nekolikimi stotinami francoskih knjig in z dvema puškama Le Paga je šest tisoč rubljev — dolg na veno svoje soproge plačal mlademu Alfonzu, ki je malo popreje po svojem očetu bil podedoval veliko bogastvo in z njim vred to dolžno pismo; a z grofom Firkijevičem se mu je še lepše posrečilo, kajti ta je plemenitaševo dolžno pismo na 4.000 rubljev bil prepustil njegovej soprogi, pa ni ničesar dobil za to, le časi pa časi kako ljubeznjivo besedo, ljubeznjiv pogled ali kaj drugega takega od gospodičine Salomeje, zale Damonove hčere, a še to na silo njenih priletnih roditeljev. „Notabene“: Damon — previdna duša, pripravljen na vsak pripetljaj: ne trati časa, ne čaka, kedaj ga zgrabi sodnja: svoj les je dal do čistega posekati in premeniti v lepo množino rubljev. Mogočnejših upnikov se je odkrižal, z manjšimi se je laže puliti. Samo en nevaren krst mu je še obtičal v sovražniških vrstah: „pan“, zemski regent (sodnega arhiva uradnik) ima na njegovem posojili 4.000 rubljev, stari lisjak ni mogel pretrpeti bolesti, zakaj je bil dal vjeti se v past. Bega okrog upnikov, priganja jih, vse prizadevlje si, da bi Damonovo soprogo odstranil od prepuščenih novcev njenega vena, hujska upnike, naj ne popusté svojega posojila, da vsaj ne zgubé čisto vsega, kar se gotovo pripeti, ko hitro se jej utegne priznati ta novčna množina. Ubogi

*) Priboljšek in reformacija poljski pravniški pomenja: istino in imovino, ki jo soprogo dade soprogi dožitno (lebenslänglich) v razmerji k njenemu venu.

prestrašeni upniki se z vso svojo nado zanašajo na „regenta“, žile napno, da zlože in na roko dadó mu tisoč rubljev, zato da poravná njih za deva. Ali prekanjeni Damon zna, da je tu le do ene osebe; ogovarja regenta, da bi se porazumil z njim, naposled mu žrtvuje svoje pomizno srebro, lot po štiri goldinarje na zadoščenje svojega dolga.

„Regent“ se krepko oklenjen drži svojega uspeha, drži tem krepkejšo, ker je uže tisoč rubljev pograbil upnikom iz okanjenih mošenj, svoj dolg prepusti Damonovej soprozi vsled „cesije“, ki je odločeno jej, da še le ob leti pride na vrsto. Če prav še nekoliko časa spretno dela se Damonovega nasprotnika, skrivoma vendar, kakor more in umeje, pomaga mu o glavnej sodbi, in kakor navadno, tako je tudi ta pot vse breme trpke nesreče selo ubogim upnikom na pleča. Damon ima zopet svojo vas, kakor popreje, le s to razliko, da je zdaj — kakor dragi kamen, svobodna vseh dolgov. Učitelji, gojiteljice, najemno plemstvo, ki so mu bili posodili svoje prihranjene groše — dve sestričini, bivajoči pri njem, kakor pri svojem varuhu, njiju brat, ki ga je bil dal v cesarske vojščake, Židje, trgovci, barantaleci, mesar, ki je dve leti dajal mu meso — vsi so odšli s potepenim pismom vsak na svojo stran — z upanjem „ad bona reparabilia“. Nekateri jočejo, nekateri proklinjajo, med njimi so tudi taki, kateri z beraško palico hodijo okrog. Duhoven, ki je devet tisoč bil shranil v njegovej vasi, oblaznel je vsled svoje obupnosti, nekov Žid je prišel na nič, zato, ker mu je 2000 rubljev bil dal na žganje, ki bi bil mogel nažgati mu ga, pa ni napalil ga nič, ta kukavica pa se je obesil. Ali kaj je Damonu do tega, zmerom je nadnavadna duša, potrpežljiv in gostoljub. Zopet vabi na obede in plese, zopet je čila neutrudljiva „figura“ v volilnih odborih, na semnjih, ali kakor pravijo: zopet si srečno kuje imenje, ali boljše rečeno: lovi žertve, ki jih zna čarati in loviti v mreže.

Pulj

avstrijsko bojno pristanišče.

Na južni končini istrijskega polotoka se je v teku četrtooletja povzdignilo in razvilo iz starodavnih rimljanskih razvalin krasno moderno mesto Pulj, ki je dan denes pomenljiv postaj bojnega ladovja in središče avstrijskega pomorstva.

Strašno zapuščeno in v tožno revščino pogrezneno je našlo avstrijsko bojno pomorstvo to popred nepomenljivo selo, v katerem so borni ribarji životarili; grozne bolezni so tukaj razsajale, katere so iz bivših močvirjev in prevelike nesnage izvirale. Z velikim trudom in velikanskimi stroški je bojno pomorstvo to pusto morskó obalo za velikanske stavbe in poprave bojnega brodovja pripravno storilo; marljivo je delalo in to revno puščavo v mičen vrt spremenilo, si v nji varno zavetje in ugodno stanovanje napravilo, bojno pristanišče zagotovilo in Pulj z vodo, z

zdravim zrakom, s svečavo s plinom in z družimi ljudomilimi in blagonosnimi naredbami priskrbelo in na tak način to zapuščeno in pozabljeno selo iz tisočletnega mrtvila povzdignolo in olupšalo ter telesno in dušno blagostanje teh bornih ribarjev pospešilo, in s pomočjo marljivo delavnega bojnega pomorstva stoji sedaj ta zvesta — straža na obrežji jadranskega morja, ki je utrdjen tabor avstrijskega pomorstva in trden jez zoper sovražne napade latinskega plemena.

Sicer se je vlada malo brigala za svoje bojno pomorstvo in malo čislala ta važen pomorski tabor in stoprv slavna zmaga avstrijskega pomorstva nad preširnimi Lahi v namorski bitvi pri Visu, je občno pozornost na bojno ladjestajo avstrijskega, doslej nepomenljivega brodovja obrnila in Pulju dostojno veljavo dala; srečen uspeh 20. julija 1866 je avstrijsko pomorstvo iz mrtvila zbudil, ga z junaškim pogumom ponosne samosvesti navdihnil, in takrat je še le Avstrija spoznala važnost svoje, popred malo čislane pomorske moči in sprevidela potrebnost te straže na pustem obrežji jadranskega morja ter se s celo skrbljivostjo na Pulj ozrla; in od te dobe se razvija in napreduje veselo avstrijska pomorska moč, vedno narašča število bojnih ladij; vse v starem brodarstvu, še le v oni sloveči namorski vojski, spoznane nerodnosti in neugodnosti, so odstranjene in z novimi, za moderno vojskovanje pripravnejimi sestavami nadomščene; velikanske oklopnice in dični parobrodi se stavijo in sicer po načrtih modernega brodelstva: njihove vnanje in notranje uravnave so terjatvam sedajnega časa primerjene.

Sedaj broji brodovje avstrijskega bojnega pomorstva čez 60 brodov, in sicer 11 oklopnic z imeni: „Custoza“, „Lissa“ (za večni spomin slavne zmage pri Visu, v Trstu sestavljena), „Kaiser“, „Habsburg“, „Ferdinand Max“, „Kaiser Max“, „Salamander“, „Drache“, „Don Juan d' Austria“, „Erzherzog Albrecht“ in „Prinz Eugen“; dalje 7 lesenih fregat, katere so: „Adria“, „Novara“, „Donau“, „Schwarzenberg“, „Radetzky“ (mesto fregate „Radetzky“, ki je leta 1869 pri Visu razletela), „Laudon“, in „Bellona“; potem 8 lesenih korvet imenovanih: „Dandolo“, „Friedrich“, „Helgoland“, „Fundsberg“, „Fasana“, „Zrinyi“, „Aurora“ in „Minerva“; tudi 13 manjih lesenih ladij s topovi, kateri se zovejo: „Reka“, „Kerka“, „Dalmat“, „Hum“, „Wall“, „Velebič“, „Seehund“, „Grille“, „Gemse“, „Narenta“, „Albatros“, „Nautilus“ in „Möve“; zraven teh še 15 parobrodov, ki se imenujejo „St. Lucia“, „Elisabet“, „Pola“, „Greif“, „Andreas Hofer“, „Curtatone“, „Fiume“, „Triest“, „Gargnano“, „Miramar“, „Fantasie“, „Taurus“, „Thurn-Taxis“, „Alnoch“ in „Gorzowski“; zadnjič še 7 majhenih lesenih jadralk, z imeni: „Saida“, „Artemisia“, „Bravo“, „Montecucoli“, „Aretusa“, „Chameleon“ in „Vajade“ in še več drugih, menj pomenljivih brodov in ladij, katere pri brodovji rabijo. Od teh omenjenih ladij jih je še nekaj v stavbi, v prenaredbi, v popravi in v drugi službi in za rabo v namorski vojski; prav za bojevanje, razpolaga Avstrija čez kakih 30 bojnih ladij, vse druge,

posebno parobrodi, so le za spremljevanje in za donašanje in odvažanje živeža, streliva in družega za mornarstvo in brodovje potrebnega gradiva odločeni in se torej ne morejo k pravemu bojnemu ladovju računati, posebno dan danes, kjer so le debelo okovane oklopnice za boj sposobne in potrebne, ker vedno bolj narašča velikost topov, teža krogelj in množina strelnega praha: pri našem pomorskem topničarstvu se zdaj nahajajo orjaški topovi, ki čez 261 centov tehtajo in katerih kroglja je 9 palcev debela, 250 funtov težka in ki se za en edini strel 43 funtov strelnega praha potrebuje. Naj večja avstrijska bojna ladja je oklopnica „Custoza“, katera je 294 čevljev dolga, 56 čevljev široka in je v stanu nesti 7004 tonad (ena tonada ima 20 centov), njeni parostroj ima moči za 1000 konjev in bode oborožena z 8 topovi, katerih kroglja je 12 palcev debela in čez 400 funtov težka.

Tako tedaj se množi vedno bolj, poprej nepomenljivo število avstrijskega bojnega brodovja in se ojačuje naša pomorska moč, katere trdna podpora so krepki slovanski sinovi iz dalmatinskih gôr in jadranskega obrežja: veliko skrb obrača tudi vlada na izobraženje mladih mornarjev, za katere je izvrstne učilnice in za razvitje njihovih sposobnosti mnogovrstne vadbe zmisli in se trudi, na ta način svoje mornarstvo na zvišano stopinjo napredka povzdigniti, iz katere pomorstvo družih držav zaničljivo na avstrijsko, doehmal zanemarjeno brodarstvo gledajo in se našim neotesanim, neizvedenim in neomikanim pomorcem rogajo; — in v kratkem se bodejo zamogli avstrijski brodovi z ladovjem družih moči meriti, ponosno po neizmernem morji jadrati in tujim narodom večno, jim od njihovega neumrljivega poveljnika — Tegetthoffa podeljeno in od slovanskega mornarstva na njih priborjeno diko in slavo oznanjevati. — Avstrijsko pomorstvo broji zdaj 5 podadmiralov in 360 družih nižjih častnikov raznih razredov; 62 zdravnikov, 65 in-

ženirjev, 120 parostrojnikov (mašinstov) in 130 uradnikov po različnih brodovih in pomorskih uradih; potem ogromno število prostega mornarstva. Tukaj v Pulji poseda pomorstvo velikansko karsarno s tremi nadstropji in jako prostornimi sobanami, krasno bolnišnico s parnim kopališčem in vsemi družimi za zdravljenje potrebnimi napravami in ugodnostmi sprevideno, dično palačo za stanovanje pristaniškega admirala in poveljnika trdnjave; 14 jako ugodnih poslopj za prebivanje častnikov in pomorskih uradnikov; lep, po modernih zahtevah uredjen astronomičen observatorij, v katerem je bogata knjižnica in velikanska zaloga hidrografičnih listov in za brodarstvo potrebnih reči; nov, na lastne stroške postavljen „pomorski kazino“ za zabave in igre vsake baže; prostorno in ugodno pomorsko orožnico z mnogimi, umetno sestavljenimi parostroji za stavbe in poprave bojnih ladij in vseh za brodarstvo potrebnih reči; v tej orožnici je čez dve tisoč delavcev v porabi in se vrsté raznovrstna rokodelstva; razen te orožnice še je na tako imenovanem „slivinem otoku“ orjaško torišče za stavitve brodov; posebno se odlikujeta dva tako imenovana „dock-a“: eden je „suhi dock“ kateri je v zemljo vzdigan in z vodo napolnen in vsaka največja ladija lahko po vodi noter plava; ko je notri, se zatvorijo velikanska vrata, potem izčrepajo z parostrojno zezalko vso vodo in barka stoji na — suhem tlaku; drugi se zove „balance-dock“ in je tako sestavljen, da ga s parostrojem lahko pod vodo porinejo, in, ko je ladija nad njim, sopet vzdignejo z ladijo vred, katera je takoj na suhem za popravo pripravljena.

Puljska ladjestaja bojnega brodovja je krog in krog utrdjena in s 36 trdnjavami zoper sovražne napade zagotovljena, katere po bližnjih gričih kot na stražo razpostavljene, polne gromonosnih topov ponosno po širokem morji gledajo in nad varnostjo cele države čujejo.

(Konec prih.)

Oddel za slovstvo in umetnost.

Slavni slovenski slikar

France Kavčič.

Spisal Štef. Širok.

Komu nij znana iz svetega pisma pametna razsodba modrega Salomona? In kateri čitatelj nij uže v svojem življenju videl prelepe slike, ki to modro dejanje Salomonovo tako živo predstavlja? Salomon sedi v svojem veličastvu na prestolu, v levi roki drži živo dete za nogo, v desni pa meč, s katerim hoče dete presekati ter prepirajočima materima vsaki polovico dati. Na strani stojiti ženski, materi, ena vsa potlačena in zjokana, druga sicer potrta, a vendar se jej bere na obrazu neka zadovoljnost, da bosti vsaj obe brez otroka. Pod njima leži pa mrtvo dete.

Uže mladih nog mi je napravljala ta slika mogočen vtis, gledal sem jo vselej nekako spoštljivo in še bolj priljubljena mi je bila, ko sem izvedel, da je njeni stvaritelj moj rojak; rojak, s katerim se lahko ponašamo, in katerega bodo gotovo enkrat zavedni Slovenci k svojim največjim možem prištevali. Slika je namreč Franceta Kavčiča.

Čestiti g. D. T. je priobčil uže v 3. listu „Zore“ nekoliko črtic o tem slavnem možu, ter ob enem izrekel opravičeno željo, da bi kateri drugi, komur so potrebne knjige pri rokah, o njem obširnejši životopis spisal. Lotil sem se jaz*) tega

*) Izrekamo Vam pri tej priložnosti presrečno hvalo za Vaš ne mali trud, in prosimo, da bi večkrat dohajali „Zori“ spisi iz Vašega izvrstnega peresa. Ured.

dela, in kar sem dobil po različnih knjigah, ki se nahajajo v dunajski dvorski biblioteki, hočem tudi tukaj blagovoljnemu občinstvu podati. — France Kavčič, kakoršnih imen nahajamo mnogo posebno po Krasu, se je pisal, kakor je bila tačas navada in kakor se še dandenes piše polasčeni Kavčiči le „Caucig“. Pisal se je ranjki Stanič v Gorici tudi le: „Stanig“.

Da je bil Kavčič v Gorici rojen, je gotovo, a kedaj, se prav trdno ne da določiti. Pisatelji so različnih mislij; nekateri pišó, da je bil rojen l. 1742, drugi 1756, tretji 1759 in četrti 3. decembra 1762.

Katera številka je prava? Meni se dozdeva zadnja, kar je tudi čisto naravno. Če se je namreč Kavčič kot petnajstletni dečko na Dunaj preselil, če je tam štiri leta prebival, in če se je po tem, kar vsi njegovi biografi trdijo, že leta 1781 v Bologno podal, po tem je njegovo rojstno leto prav gotovo 1762. Sploh bi pa bilo jako hvaležno, da bi kateri goriških duhovnikov krstne bukve pregledal, morda bi nam znal tudi povedati, od kod in kaj so bili njegovi starši.*)

Vsi životopisci Kavčičevi so si v tem edini, da so bili njegovi starši jako ubozega stanu, in da se ima za svoje izobraževanje in svojo poznejšo slavo zahvaliti edino grofu Guidonu Cobenzl, kateri je uže na mladem dečku spoznal lepe zmožnosti in nadarjenje za risarstvo in slikarstvo. Poslal ga je torej svojemu sinu Filipu na Dunaj, in tukaj se je izučil v prvih elementih slikarstva in risarstva opazovaje imenitna dela slavnih mojstrov, ki so bila in so še razpostavljena v c. k. belvederski galeriji. Ostal je na Dunaji štiri leta in pečal se je posebno še sè staro zgodovino. Na priporočbo grofa Filipa Cobenzl pošlje ga cesar Jožef II. leta 1781 v Bologno, da bi si posebno dela znamenitih Caracci-jev in njihovih učencev ogledal. Iz Bologne je šel v Rim, da bi se v praktični umetnosti utrdil. Kar je historičnega imenitnega, to je smatral si za glavno nalogo. V ta namen se je bavil posebno tudi z berilom običajev, navad in nošenj različnih narodov, posebno starega veka, in v tem si je tudi neizmernih vednostij prisvojil.

Po sedmih letih se je vrnil iz Rima zopet na Dunaj. Bil je tukaj jako dobro sprejet, posebno ker je soboj prinesel več nego 2000 risarij, katere je povzel večjidel po Raphaelu in po starih poslopih. Med njimi je bilo tudi mnogo lastnih kompozicij iz grške in rimske zgodovine. Risane so s peresom in skoro vse v velicem realfoliji.

Bival je po tem na Dunaji tri leta vedno se pečaje edino z umetnostjo in studijo starih narodov.

Tista leta se vrši tudi važen dogodek glede njegovega dušnega živjenja. Seznanil se je namreč na Dunaji z mlado lepo deklico, do katere je najčistejšo in najbolj vročo ljubezen gojil.

*) Tudi mi se pridružimo želji g. pisatelja, in prosimo prijatelje našega lista v Gorici, naj v krstnih bukvah raznih goriških župnikovin poiščejo leto in dan Kavčičevega rojstva, in nam dotična „data“ blagovoljno priobčijo.

Ured.

Grof nij imel sicer nič zoper to, a dekile je bilo ubogo in on bi bil gotovo raji videl, da bi bil Kavčič, kojega ime je uže slovelo, svoje srce bogati in zlahtni dami posvetil, ker nij hotel, da bi tako izurjena roka pripadla tako ubogi in morda nevedni deklici, ki niti ne zna svoje sreče ceniti. Večkrat ga je grof pregovarjal, a vse zastonj; prisegla sta si večno zvestobo, in res, ako bi ti videl njeno podobo — piše Fr. N. Schmidtler v „Sonntagblätter“ 1847, ki sploh to epizodo lepo obdeluje — ako bi ti videl njene blažene poteze, pohlevne oči, iz katerih govori sama nežnost, ljubeznjivost in zaupanje, bi sam dejal: Tacemu bitju bi vse prisegel in prisego tudi spolnil.

Leta 1791 ga pošlje mogočni državni kancelar knez Kaunitz v umetniških opravilih v Mantovo. Ob vsacem družem časi bi mu bilo to opravilo ljubše in bi se bil kolen svojega dobrotnika oklenil, a zdaj zapustiti svojo deklico! — Skoro bi se bil odpovedal temu poslu, ako bi ne bilo srce polno hvaležnosti. „Betka, dejal je mladenič,“ — piše Schmidtler dalje — „bog vè, ali mi bo dolgo od tebe ločenemu biti; ne brigaj se, naj govorè ljudje o meni kar hočejo; zidaj trdno na mojo besedo, kakor jaz na tvojo; in če se ti tudi trda godi, ne hodi v službo, da ako se jaz kot slaven mojster z grofovimi dovoljenjem zopet na Dunaj vrnem, ne poreko, da sem jaz navadni dekli srce posvetil“. To je govoril za slovo in odšel v Mantovo, kjer je ostal 6 mesecev. Od onod je šel v Benetke, ostal tam šest let in se posebno Tizianovih del učil. Združil je v sebi bologneško, veneško in rimsko šolo. —

L. 1797 vrnil se je zopet na Dunaj in ostal je tukaj do smrti. Leta 1803 je poročil se z uže takrat precej priletno, a vedno zvesto ljubico, Barbaro (Betka) Haitzinger.

Kavčičeve zasluge so bile na Dunaji mnogo čislane; imenovan je bil l. 1799 profesorjem zgodovinskega slikarstva in akademičnim svetovalcem na akademiji umetnostij. „In kot profesor“ — piše dr. Nagler, Künstlerlexicon, München 1835 — „je izdeloval slike, ki so v vsacem obziru nemški umetnosti na čast. Moža tako znanega in slavnega imena nijso smeli prezirati“.

Leta 1808 je bil vodja v porcelanski manufakturni tovarni, da bi delavce v višem slikarstvu poučeval, in l. 1820 je postal ravnatelj c. k. šole za risarje, slikarje, kiparje, bakrorezce in za mozaiko. Sè svojo ženo, s katero nij imel nič otrok, živel je v najlepši edinosti; bila sta enega srca, ene duše. Leta 1828, 13. novembra mu jo pa smrt vzame, in ravno to je bil za njega najhujši udarec, nij mogel več dalje sam bolečin prenašati; preselil se je četrti dan po tem tudi on v večnost. Umril je na pljučni bolezni. Njegov dobrotnik Filip Cobenzl je umrl uže 18 let preje. Kavčičev grob je v Gloggnitzu na spodnjem Avstrijskem ob južni železnici. Zakaj je bil tam pokopan, mi nij znano.

Spominek na grobu še stoji. Mladenič — angelj v zadnji uri — drži ugasneno bakljo proti zemlji povešeno; na njegovi strani ima žalujoča

devica — muza — vencelj v roki in gleda vsa zamišljena tudi proti zemlji. In nad tem je jako lep napis, ki priča posebno srečno družinsko življenje. Glasi se:

„Hic requiescit Fr. Caucig, pictor egregius, Goricus, Acad. J. R. Vindob. praef, cum conjuge Barb. Haitzinger, quibus nihil unquam in vita dividiuum fuit per XXV annos caros, amicis triduo mors rapuit ambo mense Nov. MDCCCXXXVIII“.

(Konec prih.)

P e s m i.

Domovini.

II.

Temota mračna te je pokrivala
Stoletja dolga, moja domovina!
Obsevala te sreče ni milina,
Ker tujecev peta te je zatirala.
Svobode svete nisi ti poznala,
Zijala ti propada je globina,
Železna ti protila pest pogina,
Ko v nezavednosti si trdo spala.

Al' zdaj sinov moči so se združile,
Moči, ki spon te bodo oprostile,
Katere te tak dolgo so žulile.

Svoboda Samova se bo vrnila,
Spet zvezda sreče bode ti svetila,
Ki tebi veke sem je temna bila.

Fr. Podlimbarski.

Spomin ob kresu!

V starih časih so goréle	O ljutih bojih govoriga
Grmade krog in krog,	Goreča vnema vse,
Junaške pesmi so donele	Žarijo se junakom lica,
In pel je divji rog;	Jim dviga se sreé. —
Bogove svoje so slavili	In više, više zaplami,
Očetje naši v nočem krili.	Junaška pesen zadoni:

„Ki daste, da v deželi svoji
Slovenec prost živi,
Ki vdušite ga k silnem boji,
Razbélite mu kri, —
Ki večno várjete naróde,
O vekomaj Vam slava bode!“

G. Z—K.

Z m e s i c e.

Ženske-pravosodnice.

Zanimive so Ovidove metamorphose, a zanimiveje še bi bile metamorphose, katere bi se dale spisati o ženskih oziroma na njihovo veljavo, njihovi polražaj v človeškem društvu. Solze nas silijo, ako se spominjamo, kaj je bila ženska starim klasičnim Grkom in Rimljanom, da družih ljudstev ne omenjamo. Neka globoka plahota, visoko spoštovanje nas vznemiruje, ako čtemo kulturno zgodovino srednjega veka, katera nam pripoveduje, kolik upljiv je imel ženski spol na družbeno življenje sploh in zaradi tega v 15. in 16. stoletji posebno na Nemškem tudi na poezijo. Najnovejša doba, v svojej vsesplošnej oliki velikanska, nam tudi v okviru ženskega gibanja, ženske delavnosti ponuja prikazni, katere navadni ljudje nenavadno občudujemo, največi antropologi pa z nepovoljnimi vspehi zasledujejo.

Ženska emancipacija je ovi izraz, s katerim nazivljemo celo kategorijo tacihi nenavadnih prikazni.

Že v Evropi so ženske dosegle precejšno veljavo v mnogoterem poslovanji, katero so si pred malo desetletij moški še po vsem kot svoje-lastno pripisovali. Omenjam le učiteljstva, kojega so si ženske že lep kos kot težavno butaro na svoje rame naložile.

Posebne vspehe pa je dosegla ženska emancipacija v severno-amerikanskih državah. Tam so ženske z možkimi skoraj že čisto enakovrne. Še ni dolgo od tega, ko je velik zbor v Phila-

delphiji z večino odločil, ka se smejo dekleta zdravoslovja učiti, ter se tako udeleževati dotičnih prednašanj na kliniki pennsylvanskega hospitala. Vsak, kdor je že kedaj v težkej bolezni ženske postrežbe poskusil, mora priznavati, da so ženske v marsičem pri bolnikih sposobneje od možkih; zato bi se tega velikanskega koraka vsak veseliti moral. A drugo vprašanje je, kako bodo gospice medicinska predavanja z mladeniči skupaj poslušale, ker se za-nje ne misli poseben oddele napraviti. Severoamerikanci morajo o ženskej sramežljivosti in rahločutnosti čisto druge pojmove imeti, nego jih imamo Evropci; vsaj jaz bi rad videl, kako bi se slovenske deklice namuznile, če bi jim starši ukazali, na graško ali bečko kliniko se svojimi brati iti, medicîne in chirurgije se učiti!

II.

Da se je ta sklep na korist ali na škodo ženskemu spolu — kdo ve? — storiti zamogel, uzročijo svobodomiselné severo-amerikanske postavé državljanske, katere ženskam le malo pravie slobodnega državljana zabranjujejo, n. pr. da ne smejo niti voliti niti voljene biti, in da ne smejo državnih uredov oskrbljevati.

A v okraji Wyoming so pa tudi te vezi razpale. Tamošnji countyzastopniki so ženskemu spolu tudi aktivno in pasivno volilno pravico dovolili, dá opravljajo potem tudi pravosodne posle.

Kdor je kaj zakrivil ter tako prišel pred potrotno sodnijo, ne zasliši svoj: „kriv“ ali „ne-

kriv“ samo od možakov, tudi gospé sedijo na porotnih klopéh ter sodijo, kar je pravo, kar ne pravo. Ker porotne tožbe navadno dolgo trajajo, se časih pripeti, da morajo varučke večkrat otročiče tja nositi, da se na materinih prsih zopet utolažijo. Kako je ob tacih trenutkih sodniškemu predsedništvu in družemu občinstvu pri srci, si vsak čestiti bralec lahko sam misli. — Namera vajo torej pri sodiščih tudi sobe za otročiče napraviti, kamor bodo ženke porotnice hodile svojih mladičev dojit, da ne bodo nikoga smešile. Človek, kateri žensko rahločutje in usmiljenje pozna, bi si mislil, da bi ženske take posle na pogubo državnemu pravu opravljati utegnile. A poročila iz onega kraja nasprotno kažejo. Evo ti! V omenjenem okraji opravlja neka gospa tudi službo sodnika za javni mir.

Kot dvajsetletna deklica se je zaročila z lahkomišelnim mladeničem srednjega premoženja. S časom se je udal pijančevanju, katero je v severni Ameriki huda napaka, ter postal tako pijanec strokovnjak. Celo premoženje je šlo po grlu in žalostna gospa, ločivši se od svojega moža, zasluževala je sebi in edinemu fantiču s podučevanjem v svojej okolici potrebni živež.

Ker so njeni učenci in učenke prav dobro napredovale, so jo okoličani za veliki trud s tem odškodili, da so jej podarili omenjeno častno službo.

Necega dne sedi prav ponosno na sodni stolici, in poleg nje si igra njeni fantek. Zgodoma pritira v sodnico nekaj občinstva možaka, pošteno natrkanega, razcapanega, in ga toži javnega nemira in tepeža. Sodnica gleda nekaj časa izgubljeno siroto, in spoznavši svojega nekdanjega zaročenca zaigrale so jej v očeh pomilovalne solzice.

A ohrabri se precej, spomnivši se svojega častnega poklica, katerega jej je odkazalo občinstvo v zaupanji na njeno pravicoljubje.

Po natančnem zaslišanji obsodila je obtoženca na več dni temne ječe, negledé, da je bil pred nekimi leti njen sodrug v najožjem pomenu besede.

Fr. St. Solčavski.

Narodne drobtince.

Kupila sta dva Slovaka čutaro vina v Peštu, da bi ga doma razprodala; denarje sta bila zložila oba. Polna čutara je bila precej težka, torej skleneta, naj jo ponese vsak nekoliko časa; samo da piti vina ne sme nobeden, ni požirka ne. Jendrej nese in nese čutaro; pot se je vlekla, vročina je vedno huje pritiskala, in vino mu je čedalje bolje dišalo. Dolgo se je borila v njem storjena obljuba sè žejo. Naposled se ustavi, sname čutaro raz ramo rekoč: Veš kaj, Janže, groš ti dam, ako mi dovoliš enkrat piti. Precej se Janže ne uda prošnji; ker ga pa Jendrej že tako milo gleda in mu groš moli, ne more drugače; Slovak je dobra duša. Črez nekoliko časa odda Jendrej čutaro svojemu tovarišu, kakor sta se bila dogovorila. Ovi je komaj čutaro zadel na rame — vroče mu je že bilo — kar mu jame vino dišati. Kakor se mu je groša zdelo škoda, dolgo ne more iztrpeti, ponudi ga tovarišu; samo en požirek, pridene. Ali vročina se ne da ugasiti s požirkom vina in piti ni bilo ne konca ne kraja; jeli so se množiti postaji in požirki, da-si je vsak veljal en groš. Vendar dospela srečno domu; vino jima je bilo poteklo, in ko štejeta denarje, imata oba vkupaj en groš. Pa Slovak ali, bi rekel, Slovan je dobra duša!

—r—

Povabilo na naročbo.

S prvim julijem nastopi drugo naročninsko polletje. Prosimo one p. n. gospode naročnike, kateri so naročnino samo za pol leta plačali, naj se podvizajo s pošiljatvo naročnine za drugo polletje. Izaša, kakor na čelu lista stoji, za celo leto 4 gold., za učitelje in dijake pa 2 gold. 50 kr. — Naročnina naj se odpravlja po poštnih nakaznicah in naslovuje: **Opravništvu „Zore“ v narodni tiskarnici Fr. Skaze in drugov v Mariboru.** Rokopisi, ki se prihodnjič ne bodo več povračevali razven na stroške pisateljev, pa se, kakor dosle, tudi naprej naj pošiljajo gosp. Dav. Trstenjaku v Ponikli (Ponigl, Südbahnstation, kar se na pismih naj vsakokrat pristavi, drugač, ker se sela z tem imenom nahajajo na Tominskem, v Savinjski dolini in na nemškem Štajerskem, — pisma obkrožijo vse te kote, predno na pravo mesto pridejo). Ker je ovo naše literarno početje od vseh rodoljubov, katerim je mar za umen in zdrav napredek na slovstvenem polji, dosle z pohvalo sprejeto bilo, in obilna podpora od strani mnogih slovenskih pisateljev spričuje, da tudi njim je „Zora“ omiljeno glasilo, upati smemo tudi dalje blage naklonjenosti ne samo od našega rodoljubnega čitajočega občinstva, nego tudi od p. n. g. pisateljev. Mi smo dali, kar smo dobili, čem izvrstnejši bodo prineski, tem zanimivejši bode naš časopis.

Uredništvo si bode tudi dalje prizadevalo raznotere članke, duh in srce razveseljajoče, a tudi podučevajoče priobčevati, a založništvo je dovolj pokazalo požrtvovalnosti, ker je dalo polovico več listov, nego se je zavezalo. Ako mu še obilniše število naročnikov na pomoč pride, je tudi dalje rado pripravljeno žrtve doprinašati, a k temu je treba tudi marljive sodelavnosti od strani p. n. gospodov pisateljev.

Slišimo sicer marsikake želje gledé sodržanja našega časopisa, a naj čestiti bralci pomislijo, da umen in moder urednik ima zmerom gledati na večino svojih bralcev in stópinjo njihove izobraženosti. — Kadar bode naša inteligencija bolje zastopana med naročniki našega časopisa, bodemo jej radi ustrezali z bolj znanstvenim berilom, a sedaj še zmirom večino naših naročnikov zapopada nadepolna slovenska mladež, in ta, kakor vsakdo ve, ni še na vrhunci obraženosti, nego še le na potu do nje. Vsem novim naročnikom moremo še postreči z vsemi listi, ki so dosle izišli. Na naslovih naj se pristavi povsod ime zadnje pošte, in kjer so pošte z enacimi imeni, tudi ime dežele.

Listi, ki g. naročnikom v roke ne pridejo, naj se reklamujejo v odprtih poštuine prostih pismih pri opravištvu v Mariboru.

Uredništvo in založništvo „Zore“.